

NÆM 1996:140

Grønnegade

NÆM 1996:140
Grønnegade

Beretning for en arkæologisk undersøgelse af
middelalderlige kulturlag i Grønnegade, Næstved By.

Stednavn: Grønnegade
NÆM jour. nr.: 1996:140
Sogn: Næstved, St. Peder
Herred: Østre Flakkebjerg
Amt: Præstø
Stednr.: 05.07.07
4-cm. kort: 1512 IV SV

Indhold

Resume	s. 3
Undersøgelsens forhistorie	s. 4
Topografi	s. 4
Undersøgelsen - forløb og metode	s. 5
Udgravningsfelterne	
Felt A	s. 6
Felt B	s. 7
Felt C	s. 8
Felt D	s. 8
Felt E	s. 9
Felt F	s. 9
Felt G	s. 9
Fundliste	s.10
Lagbeskrivelser	s.13
Fotoliste	s.16
Tegningsliste	s.18
Bilag: kort, fotos	

Resume

Nærværende undersøgelse var foranlediget af renovering af en eksisterende kloakledning i Grønnegade, Næstved, samt etablering af en mindre, ny ledning, løbende fra Museumshavens Grund til DEFOR-grunden på den modsatte side af Grønnegade (jf. kortbilag).

Ved undersøgelsen blev udgravet i alt 7 mindre udgravningsfelter (jf. nedenfor), felterne A-G, hvoraf de 2, felterne A og B, var beliggende i indkørslen til Museumshavens grund, og et, felt C, var beliggende op til DEFOR-grunden. Disse felter blev registreret såvel i fladen som i profil. De øvrige felter, felterne D-G, lå i selve Grønnegade. Her var fladen helt gennemgravet af nyere anlæg (jf. diasfotos), hvorfor kun de østlige profilvægge blev registreret i disse felter.

Det skal bemærkes, at undersøgelserne foregik under stort tidsmæssigt pres, hvorfor såvel registrering af profiler som indmåling af de enkelte felter foregik meget hurtigt. Ydermere var det til tider vanskeligt at datere de enkelte lag, da udgravningsfelterne var meget små, og forekomsten af genstandsmateriale i profilerne derfor tilsvarende lille. Imidlertid undersøgtes i 1998 et større areal på den tilstødende grund, Lillelunds Have (NÆM 1998:100). Ved denne undersøgelse genfandt man den nedre lagfølge i området, og dateringerne herfra underbygger således dateringerne af de ældste aflejringer fra undersøgelsen i 1996.

Aflejringerne i felterne A og B synes på baggrund af fundmaterialet og enkelte anlæg at kunne inddeles i en række faser:

I såvel felt A som felt B udgjordes de ældste aflejringer af sandlag helt uden rester af humus. Disse lag genfandt man i øvrigt ved senere udgravninger i 1998 i området øst og sydøst for udgravningerne. På baggrund af de meget sandede lag og det spredte indhold af kulturrester synes lagene ikke at have karakter af egentlige kulturlag, men repræsenterer snarere naturligt afsatte flydelag (flyvesand), indeholdende transporteret materiale fra Sandbjerget iblandet kulturrester fra nærtliggende bosættelser.

Den nederste aflejring (A10) udgjordes i disse felter af homogent, sterilt sand helt uden spor af kultur. Ved de senere undersøgelser af arealerne på Lillelunds Have i 1998 viste det sig imidlertid, at denne aflejring (NÆM 1998:100, lag JT) indeholdt spredte fund af neolitisk genstandsmateriale i form af bl.a. flækker og skrabere. Som nævnt ovenfor synes der dog ikke at være tale om egentlig neolitisk aflejring.

Herover registreredes to tilsvarende homogene, sandede aflejringer (lagene A8 og A7). Lagene indeholdt spredte fund bl.a. enkelte skår af gråbrændt gods, et enkelt skår af en såkaldt kuglepote og et skår dekoreret med østersøornamentik. På baggrund af fundmaterialet synes lagene afsat i 2. halvdel af 1100-årene. Som de underliggende lag er der dog næppe tale om egentlige kulturlag, men snarere om naturligt afsatte flyvesandslag. Også disse aflejringer registreredes under udgravningerne af Lillelunds Have i 1998.

Da de tre lag er udtryk for samme fænomen, nemlig flydelag med materiale fra ovenliggende eller nærtliggende bosættelse, betegnes de her under et som fase 1.

Fase 2 udgjordes i felterne A og B af et op til 12 cm tykt udsmidslag med fund af bl.a. glaserede kandeskår. Laget må på baggrund af fundmaterialet være afsat i 1200-årene, og skal muligvis knyttes til bebyggelsen vest for Grønnegade fra samme periode (jf. beretning NÆM 1993:800 og NÆM 1998:100).

Herover registreredes i felt A den ældste egentlige bebyggelse på arealet i form af resterne af et husgulv (fase 3). Denne aflejring skal på baggrund af fund af et randskår af en kuglepote samt et skår af gråbrændt gods antagelig dateres til 1200-tallet. I samme niveau fandtes i øvrigt i både felt A og felt B en del anlægsspor i form af stolpehuller og gruber, hvoraf flere indeholdt genstandsmateriale, der kan dateres til 1200-tallet. På grund af udgravningsfelternes ringe størrelse er det imidlertid ikke muligt at knytte anlægssporene til nogen konstruktion.

Fase 4 udgøres af yderligere to udsmidslag. Lagene registreredes i både felt A og B. Lagene indeholdt en del tegl, et skår af en kuglepote, et glaseret kandeskår samt tre importerede skår, og bør antagelig placeres i 1300-årene.

Herover registreredes i felt A en aflejring med stærkt spættet fyld. Det kan ikke afgøres, hvorvidt denne aflejring repræsenterer rester eller en del af en konstruktion, eller om der blot er tale om udsmid. I felt B fandtes i samme niveau et kulturlag. Denne aflejring knyttes til fase 4. Begge lag indeholdt en del tegl, men intet skårmateriale. Lagene kan således ikke dateres præcist.

Lagene over dette niveau blev ikke registreret, da de var stærkt forstyrrede af nyere nedgravninger, hvoraf en enkelt var kraftigt olieforurenede.

Undersøgelsens forhistorie

Nærværende undersøgelse var foranlediget af en renovering af en eksisterende kloakledning i Grønnegade, fra udkørslen fra Grønnegades Kasserne til indkørslen til Museumshaven, i Næstved by. Samtidig skulle der lægges en ny ledning fra Næstved Kommunes brønd, beliggende på Museumshavens grund (221c) til DEFOR-grunden på den anden side af Grønnegade (jf. tegning 1 samt kortbilag). Ledningerne skulle lægges i en dybde af 5-6 m.

Næstved Museum foretog i 1993 i forbindelse med byggeriet af boligbebyggelsen Museumshaven en større undersøgelse af området syd og sydvest for det her berørte areal med fund af massive bebyggelsesspor fra vikingetid/tidlig middelalder og frem. Der var således sandsynlighed for, at kloakeringsarbejdet ville berøre anlægsspor fra middelalderen. Da fortidsminder af denne art er omfattet af museumslovens kap. VI, § 26, ansøgte Næstved Kommune om midler til en undersøgelse af det berørte areal.

Topografi

Udgravningen var beliggende i den nordøstlige udkant af det middelalderlige Næstved, for foden og lidt op ad Sandbjerget, der her har dannet en naturlig afgrænsning af byen. Navnet Sandbjerget optræder for første gang i 1400-tallets kilder.

Neden for Sandbjerget lå Munkesøen (i 1400-tals kilder kaldet Gråbrødrekær), hvis afvandingskanaler er iagttaget flere steder i byen. Denne del af kæret var i højmiddelalderen fyldt op, og der byggedes et hus hen over området. Kærets overfladekote antages i middelalderen at have ligget omkring 8,5 m over DNN.

Undersøgelserne fra 1993 har dokumenteret, at der i området vest for Grønnegade har været aktivitet allerede i yngre jernalder. I tiden frem til 1200 har området været opdyrket, idet der under udgravningen blev afdækket ardspor. Yderligere blev der i hele det undersøgte område registreret massive bebyggelsesspor fra perioden sen vikingetid/tidlig middelalder frem til nyere tid i form af huse, hegnsforløb, grøfter, brønde m.v. (jf. beretning NÆM 1993:800). Også øst for Helligåndshuset er der registreret bebyggelsesspor fra 1100-tallet og frem. Aktivitet fra vikingetid er i øvrigt påvist i området omkring Grønnegades Kasserne (NM II D 2409-2411, 3892).

Undersøgelsen - forløb og metode

Nærværende undersøgelse fandt sted i perioden d. 16.09.-01.11.1996, grundet kloakeringen dog med kortere og længere afbrydelser. En del af det arkæologiske arbejde foregik som overvågning af muldafrømning i forbindelse med kloakeringen.

Ansvarlig udgravningsleder var museumsinspektør Anne Bloch Jørgensen, Næstved Museum, daglig leder var Birgitta Gärtner. I udgravningen deltog endvidere enkelte dage arkæologistuderende ved Københavns Universitet Hildegunn Borup og Jonas Christensen. Desuden deltog to skolepraktikanter i undersøgelsen.

Anlægsmyndighed var Næstved Kommune. Rådgivende ingeniørfirma var Lyngkilde A/S. For entreprisen stod Kurt Petersen, Næstved, der stillede maskinkraft til rådighed for de arkæologiske undersøgelser.

Som nævnt foregik udgravningen under stort tidsmæssigt pres, idet man fra entreprenørens side var ivrig efter at genoptage arbejdet. Til trods for et godt samarbejde med såvel entreprenør som Næstved Kommune og især rådgivende ingeniørfirma havde det været ønskeligt, dels at der var mere tid til rådighed for de arkæologiske undersøgelser, dels at entreprenøren forud for undersøgelsen var informeret bedre om de arkæologiske arbejdsmetoder, idet arbejdsgangen med kloakeringen var til stor gene for de arkæologiske undersøgelser.

Ovennævnte er årsagen til, at muldafrømningen i felt A foregik med en stor maskine, påmonteret en dyb skovl forsynet med tænder. Kloakarbejdet foregik etapevis, således at der blev afrømmet muld inden for et mindre område på ca. 3x4-6 m, hvorefter der blev foretaget en arkæologisk undersøgelse af dette areal. Herefter blev der gravet ned til en dybde af ca. 6 m under den eksisterende overflade, hvorefter kloakrørene blev lagt ned. Hermed var der desværre kun mulighed for at undersøge meget små områder ad gangen, ligesom visse områder slet ikke kunne undersøges. Den store dybde i de områder, der stødte op til udgravningsfelterne, gjorde det særdeles risikabelt at færdes i området. Da undergrunden bestod af rent sand, var der i øvrigt stor fare for nedskridning såvel ved de tilstødende områder som ved profilerne. Således blev nogle områder registreret i stor hast, mens det i andre områder blev vurderet, at det var for risikabelt at foretage en registrering.

I alt undersøgte 7 små udgravningsfelter, felterne A-G, hvoraf de to, felterne A og B, lå på i indkørslen til bebyggelsen Museumshaven og felt C lå op til den såkaldte DEFOR-grund., dvs. på tværs af Grønnegade, mens de øvrige felter, felterne D, E, F og G, lå i selve Grønnegade. I felterne A-C blev registreret såvel flader som profiler, mens der i felterne D-G udelukkende var mulighed for at registrere profiler, idet nedlægning af kloakrør, kabler o.a. havde ødelagt fladen langs hele Grønnegade.

I felterne A, B og C registreredes de østlige profilvægge. I udgravningerne i selve Grønnegade, felterne D-G, registreredes de sydlige profilvægge (jf. tegning 1). I felt C registreredes i profil en større nedgravning, anlæg CV, der blev snittet med maskine. Da udgravningen foregik under stort tidsmæssigt pres, og da anlæggene ikke kunne påvises at indgå i nogen konstruktioner, blev en stor del af de øvrige anlæg, der sås i fladen, udgravet, men ikke registreret i snit.

De enkelte felter blev indmålt i forhold til eksisterende punkter i området såsom brønddæksler og bygninger (jf. nedenfor) og herefter indtegnet på kort, udfærdiget i forbindelse med planlægningen af kloakeringen (jf. tegning 1). I felterne A, B og C udlagdes et lokalt målesystem, der anvendtes til fladeopmålingerne. På grund af felternes ringe størrelse er koordinater dog ikke angivet på vedlagte planer.

Som nivelleringsfixpunkt anvendtes midten af et brønddæksel, punkt 1, beliggende i indkørslen til bebyggelsen museumshaven (jf. tegning 1). Punktet ligger 11,38 m over DNN.

Udgravningsfelterne er nummereret felt A, felt B osv. De enkelte lag er nummereret særskilt inden for hvert udgravningsfelt, mens det efterfølgende tal angiver lagets nummer, eksempelvis angives lag 1 i felt A "lag A1". Lag, der går igen i flere udgravningsfelter, bibeholder samme lagnummer, således betegnes eksempelvis undergrunden i felt A "A11", i felt B "B11" osv. Fund er nummereret efter det pågældende lag eller anlæg.

Profiler er registreret i målestoksforhold 1:10 og 1:20. Rentegning af profiltegninger er udført i målestoksforhold 1:20. Af tidsmæssige årsager blev profilerne ikke registreret i forhold til en nivelleret snor. Såvel overflade som flere lag blev dog nivelleret i forhold til nævnte fixpunkt. Fladetegninger er udført i målestoksforhold 1:50.

Med undtagelse af knoglemateriale og fund fra nyere tid blev samtlige fund hjembragt. Generelt var mængden af fund relativt lille. Ligesom originaltegninger og sagsakter forefindes fundmaterialet på Næstved Museum.

I det følgende gennemgås de enkelte udgravningsfelter hver for sig. En lagbeskrivelse for de enkelte felter findes sidst i beretningen. Lagene beskrives i den rækkefølge, de er afsat gennem tiden. Væsentlige daterende fund fremhæves i teksten. For det øvrige fundmateriale henvises til vedlagte fundliste.

Felt A

Udgravningsfeltet var beliggende i indkørslen til boligbebyggelsen Museumshaven (jf. tegning 1). Feltet blev indmålt dels i forhold til hjørnet af en mur syd for feltet (ikke angivet på kortbilag). Afstanden fra punkt 1 til et jernrør, placeret i den sydlige ende af udgravningsfeltet, var 2,65 m. Feltet målte ca. 3 x 5 m.

Fladen blev registreret i 2 niveauer med ca. 10 cm's mellemrum. Yderligere registreredes den nordvestlige profilvæg. Den højestliggende registrerede flade lå omkring kote 10,10 m over DNN, den næste ca. 10 cm dybere.

Undergrunden, lag A11, registreredes ca. 2,50 cm under den eksisterende overflade og bestod af lyst gulligt sand.

Den ældste fase på stedet udgjordes af tre homogene sandlag, A10, A8 og A7, med kun sporadiske spor af kultur. Mens det ældste lag, A10, var helt uden fund af genstandsmateriale, trækul o.a., indeholdt lag A8 og A7 begge enkelte skår af gråbrændt gods. I lag A7 registreredes i fladen i øvrigt jernslagge, et skår af en kuglepote, et skår med østersødekoration, to rødbrændte skårfragmenter (A-1 gods) samt en fragment af en såkaldt bæverhale. Lagfølgen genfandtes i felt B, og en række stort set identiske, næsten sterile sandlag registreredes i felterne D, E, F og G i Grønnegade. Alt tyder på at disse lag repræsenterer samme fænomen, nemlig naturligt afsat flyvesand, indeholdende transporteret materiale fra Sandbjerget.

Fase 2 udgjordes af et 4-12 cm tykt kulturlag, A6, bestående af let fedtet, sandet ler. Laget indeholdt ud over dyrekogler og trækul bl.a. glaserede kandeskår og skår af gråbrændt gods, der dateres til 1300-årene.

Fase 3 omfatter formentlig den ældste egentlige bosættelse i området i form af et 4-15 cm tykt, undergrundsspættet sandet lerlag, iblandet kalkholdige partier - antagelig resterne af et husgulv. Laget indeholdt brændt ler, trækul samt et lille bronzefragment. Laget genfandtes ikke i profilvæggen mod øst, men sås i fladen som et ca. 1,2 - 2 m stort fyldskifte. her fandtes øverst flere bronzeslagge, tegl, et randskår af en kuglepote samt skår af gråbrændt gods. Fyldskiftet dateres på baggrund heraf til 1200-tallet.

I samme niveau registreredes i øvrigt i fladen flere mindre nedgravninger, hvor i blandt to, AO og AH, indeholdt skår fra 1200-tallet. Ingen af nævnte anlæg kan knyttes til nogen konstruktion. En grube, anlæg AO, indeholdt desuden store mængder bronze- og jernslagge. Bemærkelsesværdig var især den store mængde bronze- og jernslagge i dette niveau. Meget tyder således på en vedvarende metalproduktion i området.

Fase 4 omfatter udsmidslagene A3 og A2. I begge lag registreredes en del tegl. Lag A3 indeholdt i øvrigt tre usædvanlige, importerede skår (jf. fundliste), der muligvis bør dateres til 1300-årene.

Herover sås et 15-20 cm tykt, spættet fyldskifte, A1, med en del brændt tegl, brændt ler og ubrændt, magret lerklining. Det kunne ikke afgøres, hvorvidt laget repræsenterer regulært udsmid og således knytter sig til fase 4.

Lagene over dette niveau blev ikke registreret, da området var gennemgravet af nyere anlæg, bl.a. en stærkt olieholdig nedgravning.

Felt B

Felt B var beliggende i indkørslen til boligbebyggelsen Museumshaven. Feltet blev indmålt dels i forhold til midten af brønddækslet syd for felt A, punkt 1, dels i forhold til midten af et brønddæksel vest for feltet, punkt 2 (jf. tegning 1). Afstanden fra nævnte punkter og et jernrør, placeret i den sydlige del af felt B var henholdsvis 8,08 m og 10,92 m.

Feltet målte ca. 4,5 x 4,5 m og blev registreret i fladen ca. 2,20 m under den eksisterende overflade. Desuden registreredes profilvæggen mod vest.

Fase 1 omfatter de tre ældste aflejringer i felt B. Lagene B10 og B8 var identiske med aflejringerne i felt A, og repræsenterer givetvis samme flyvesand.

Fase 2 udgjordes af det ældste udsmidslag i feltet, lag B6, der registreredes ca. 50 cm over undergrunden og svarede til udsmidslaget A6 i felt A. Fra laget i felt B stammer to skår af A-1 gods, der dateres til 1100-1200-årene. På baggrund af det glaserede kandeskår fra lag A6, kan udsmidslaget dog først være afsat i 1200-tallet.

Der fandtes ikke spor af bebyggelse i felt B, hvorfor fase 3 ikke kunne erkendes her.

Fase 4 omfattede som i felt A yderligere tre udsmidslag B3, B2 og B1. Lag B3 indeholdt et skår af en gråbrændt kande, der dateres til 1200-1300-årene. B2 indeholdt tegl samt et sideskår af en kuglepote. B3 indeholdt en del teglstensfragmenter, men ingen keramik.

Fladen blev registreret ca. 1,80 m under den eksisterende overflade i niveau med lag B12. Ud over en større recent nedgravning, BL, fandtes 8 mindre anlæg, heriblandt flere stolpehuller. Desuden registreredes en affaldsgrube, BC, der indeholdt bemærkelsesværdigt store mængder bronze- og jernslagter, tegl samt to skår af gråbrændt gods.

En tilnærmelsesvis nordøst-sydvestgående grøft, anlæg BF, udgør antageligt en del af et større grøftforløb, der registreredes ved udgravningerne i 1998 og 1993 (jf. beretning NÆM 1998:100, s. 20-21 og NÆM 1993:800, Lag EU og ECA). Grøften viser sig her at have markeret en stort set nordøst-sydvest orienteret parcel eller tofte på ca. 36 x 23 m, der i hvert fald på tre sider har været afgrænset af grøft. Grøft BF blev, bl.a. på grund af fare for nedstyrtning af ovenliggende sandlag, ikke snittet i 1996, men registreredes i 1998 som en ca. 0,8 m dyb nedgravning med tragtformet tværsnit og rundet bund. Grøftanlægget skal antagelig dateres til 1200-1300-årene.

Felt C

Felt C var beliggende på den nord-sydgående linieføring, på kanten af den såkaldte DEFOR-grund (jf. tegning 1). På grund af stort tidsmæssigt pres blev feltet kun indmålt løseligt i forhold til vejkanterne. Afstanden mellem kanten af Grønnegade og det sydvestlige hjørne af udgravningsfeltet var ca. 2,1 m.

Feltet målte ca. 3 x 3,50 m og blev registreret i fladen i to niveauer. Da det ikke var muligt at registrere hele lagfølgen i profil 1 på grund af forstyrrende moderne nedgravninger, blev der med

maskine gravet yderligere en profilvæg (profil 2) omtrent midt i feltet, ca. 2,45 m under den eksisterende overflade.

Da der lå meget store jordbunker oven på det løse sand, var der stor fare for nedskridning. Registreringen af profilvæggene foregik derfor meget hurtigt.

På grund af forstyrrende moderne nedgravningen kunne lagfølgen fra felterne A og B ikke genfindes i profil C. I fladen i niveau 1 registreredes udover to recente nedgravninger, CK og CM, to mindre anlæg, der ikke kunne knyttes nogen konstruktion. I øvrigt registreredes et ca. 1,80 m bredt fyldskifte, CV, der i profil 1 og 2 kunne erkendes som en større nedgravning med flad bund og let skrånende sider (jf. tegning 4 og 5). Da lagfølgen i de øverste 1, 20 m af profil 1 var forstyrret, kunne det ikke afgøres, fra hvilket niveau, nedgravningen oprindeligt er foretaget. Anlæg CV's oprindelige dybde kunne derfor ikke fastslås, da kun de nederste 70 cm var bevaret. Anlægget var gravet ca. 50 cm ned i undergrunden. Nedgravningen sås tilsvarende i profilvæggen mod øst, men blev af tidsmæssige årsager ikke registreret her.

På grund af udgravningsfeltets ringe størrelse kan der ikke gives nogen entydig tolkning af anlæg CV's funktion. På baggrund af anlæggets størrelse og form synes der at være tale om en form for grav eller grøft. Denne har i så fald ligget parallelt med Grønnegade og angiveligt markeret byens nordlige grænse. Der var ikke tegn på, at anlægget på noget tidspunkt har været vandfyldt.

Anlæggets datering er ligeledes usikkert. Omtrent midt i nedgravningen fandtes et skår af gråbrændt gods, der antyder at opfyldningen af anlægget er sket i 1200-1300-årene. Nederst i anlægget registreredes et helt sterilt sandlag, hvilket indikerer, at anlægget har stået åbent i en periode, hvor bunden er blevet dækket af flyvesand.

Felt D

Felt D var beliggende i den vest-østgående linieføring i selve Grønnegade (jf. tegning 1) og udgjordes alene af en profilvæg. Det nordvestlige hjørne af profilvæggen blev indmålt dels i forhold til en lygtepæl nord for feltet, dels i forhold til midten af et brønddæksel syd for feltet (pkt. 3). Afstanden fra hjørnet af profilvæggen to ovennævnte to punkter var henholdsvis 4,60 og 1,40 m. Der blev registreret et 1 m langt udsnit af profilen (jf. tegning 6). Lagfølgen fortsatte ca. 1,80 m mod øst og ca. 5,50 m mod vest. Det var ikke muligt at registrere fladen, da de oprindelige lag her var helt forstyrret af moderne nedgravninger til kabler o.a. Toppen af samtlige lag blev nivelleret. Den eksisterende overflade lå i kote 12,25 m.

De nederste knap 90 cm af profilen udgjordes af 5 sterile sandlag af 15 - 20 cms tykkelse. Lagene 8 og 10, der registreredes i felt A og B, genfandtes i felt D. De øvre lag i profil repræsenterer formodentlig planering, eventuelt i forbindelse af en vej eller kørebane. Lagene over D6 var forstyrret af nyere nedgravninger og blev ikke registreret.

Felt E

Felt E udgjordes tilsvarende af et profiludsnit og var beliggende på linieføringen i Grønnegade (jf. tegning 1). Profiludsnittet var ca. 1,60 m langt og blev af tidsmæssige årsager alene indmålt i forhold til det forudgående profiludsnit, Felt D. Afstanden til det vestlige hjørne heraf var 5,50 m. Lagfølgen svarede i grove træk til lagfølgen i felt D (jf. lagbeskrivelse). En undtagelse var lag 10A, der ikke sås i felt D. Som i felt D fremtrådte de nedre lag sterile. I lag E6 fandtes et korroderet jernsøm samt spredte trækulspatikler. Lagene herover, E14, E14a og E18a, var tilsvarende helt uden spor af kultur. Omkring 18 cm under den eksisterende overflade sås en brolægning af store sten.

Felt F

Felt F var beliggende i Grønnegade (jf. tegning 1). Feltet udgjordes som felterne D og E af et profiludsnit, 1,5 m langt, idet der ikke var mulighed for at registrere flade i området. Feltet blev indmålt dels i forhold til felt E, dels i forhold til det sydvestlige hjørne af en mur til en institutionsbygning langs Grønnegade. Afstanden til disse punkter fra det vestlige hjørne af profiludsnittet var henholdsvis 11,50 og 0,75 m.

Samtlige aflejringer repræsenterer med al sandsynlighed samme fænomen som i de forudgående felter, nemlig flyvesand, idet der var tale om næsten sterilt sand. En undtagelse var muligvis F6, hvori der fandtes en mindre nedgravning. I lagene F8, F12, F20, F23 og F25 sås kulturspor i form af spredte trækulspartikler og knogle og teglfragmenter.

Felt G

Felt G lå på selve linieføringen i Grønnegade (jf. tegning 1) og udgjordes af et 1,70 m langt profiludsnit. Det nordvestlige hjørne af profilen blev indmålt i forhold til det østlige hjørne af felt F samt i forhold til det østlige hjørne af muren ved daginstitutionen langs Grønnegade. Afstanden til to nævnte punkter var henholdsvis 13,30 og 2,70 m.

Lagfølgen i felt G var helt identisk med lagfølgen i felt F. Dog sås i lag G24, ca. 25 cm over undergrunden, en opblanding med ler og kalk.

I lag G18 fandtes et lille bronzefragment. Der er ikke fundet egentlige daterende genstande i aflejringerne i området.

Valby d. 9.06.00

Birgitta Gärtner

Fundliste

Bogstavet refererer til feltet, det efterfølgende tal til det enkelte lag i profil eller flade i feltet.

AA: (løsfund)	1 bundskår af groft, rødt gods
	1 sideskår af lille kop eller kar m. udvendig gul glasur og indvendig brun glasur. På siden et afknækket hank- eller ørefragment.
	1 randskår af rødtligt gods m. indvendig brun glasur.
	2 dele af et knivskaft af ben.
	2 mindre jern og 1 bronzeslagger
	1 større jerngenstand af økselign. form m. belægning af træ

1 stk. fragmenteret skiffer.
2 gråbrændte sideskår
3 skår af stjertpotter (16-1700-årene)
1 faneskår af et fad (15-1600-årene)
1 randskår af en stjertpotte
1 tudskår af en flødepotte eller lign.
1 skår af gult fajance (1800-årene)
1 skår af hvid fajance (1800-årene)
1 lågfragment af hvid fajance
1 skår af blå-hvid fajance
2 skår af rødler, hornmalet
2 hele vinflasker af mørkegrønt glas, den ene af formen "Bordeaux", den anden af formen "Bourgogne". Begge med bundopstikning. Flaskerne er formentlig fra omkring år 1900.
1 randskår af en lys gråbrændt kuglepotte
1 sekundært brændt skår m. sintret glasur på ydersiden

A8 (profil): 1 mindre jernslagge
1 sideskår og 1 bundskår m. linseformet bund, begge af gråbrændt gods (11-1200-årene).

A7 (fladen): 28 større og mindre jernslagge
2 bronzeslagge
2 jernsøm
1 lille glasskår af sortgrønt tykt glas
1 stk. lerklining
1 hankefragment af rødt gods
1 lille randskår af en kuglepotte
1 sideskår af gråbrændt gods
1 sideskår af gråbrændt gods m. østersødekoration
1 blødt brændt skårfragment (A-1 gods)
1 rødbrændt skårfragment, ornamenteret m bløde omløbende furer (A-1 gods)
1 fragment af en såkaldt bæverhale (sidste halvdel af 1100-årene)

A7 (profil): 1 lille sideskår af gråbrændt gods
2 stk. bronzeslagge

A6 (flade): 4 sideskår af gråbrændt gods
1 mindre skår af en kande, ornamenteret m. lys brun glasur og en lille hindbærknop

A6 (flade): 1 mindre skår af rødt gods m. udvendig grøn glasur (kandeskår?)
1 sideskår m udvendig brun glasur
3 skår af gråbrændt gods, heraf 1 bundskårsfragment
1 sideskår af rødt, blødt brændt gods (A-1 -gods)
1 del af et mindre rektangulært bronzebeslag m. fæstningshul
Flere teglfragmenter
Samlet datering: 1200-årene

A9 (profil) 1 mindre, tykt glasskår
1 hårdt brændt gråbrændt skår

A4 (profil) 1 lille sideskår af gråbrændt gods - datering: 1200-årene

A4 (fladen)	<p>4 mindre skår af gråbrændt gods (A-1/A-2-gods) 5 mindre slagger En del ubrændt, magret lerklining 1 lille randskår af lyst gråbrændt gods, evt. af en kuglepote En del teglfragmenter Datering: 1200-årene</p>
A3 (profil)	<p>Flere stk. tegl 1 mindre sideskår af grovere gråsort gods 1 bugskår af finere brunligt gods m. tydelige drejeriller 1 skår af lyst rødligt, lidt bløderer gods 1 sideskår af hårdt brændt gråbrunt gods</p>
AF (anlæg)	<p>1 skår af blødt brændt gods m. sort yderside og grålig skærv 1 skår af finere rødt gods m. tydelige drejeriller</p>
AH (anlæg)	<p>1 fragment af en munketegl 2 sideskår, antagelig af kuglepottes</p>
AO (anlæg)	<p>18 mindre og en stor slagger (vægt ca. 900 gram) 4 korroderede jerngenstande, antagelig søm og nagler 1 fragment af en slibesten 1 skår af gråbrændt gods, antagelig af en kande Datering: 1200-årene</p>
BA (fund fra fladen)	<p>1 lille randskår af gråbrændt gods 1 blødt brændt sideskår af gråligt gods 1 sideskår af lyst rødbrunt, groft magret gods. Datering: 1200-årene</p>
B12 (fladen)	<p>5 stk tegl 1 stk. lerklining 1 skår af gråbrændt gods</p>
B3 (profil)	<p>1 skår af gråbrændt gods, evt., af halsen af en kande</p>
B2 (profil)	<p>Et sideskår af en gråbrændt kuglepote m. tydelige drejeriller øverst Datering: 1200-1300-årene</p>
BC (grube)	<p>Tegl og munkestensfragmenter Lerklining 1 hårdt brændt skår m gråsort yderside og indvendig lys brun glasur 2 sideskår af gråbrændt gods 1 lille stk mørtel eller lign. m. "metallisk yderside - rester efter metalfremstilling 1 stor slagger (vægt ca. 1 kilo) 12 mindre slagger</p>
BE (anlæg)	<p>Tegl 1 skår af en stjertpotterand af tidlig type m. lys gullig glasur på indersiden 4 skår m. indvendig brun glasur</p>

	1 fragment af et stjertpotteben 2 skår af gråbrændt gods 1 lille skår m. ud- og indvendig rødbrun glasur m. gullig bemaling 1 lille bronzefragment 1 fragment af lille hank m. indvendig brun glasur. Datering: 15-1600-tallet
BH (anlæg)	Lille sideskår af kuglepote. Datering: 1150-1350
BS (anlæg)	1 randskår af en kuglepote af gråsort gods. Datering: 1150-1250 3 små bronzeslagger 1 fragment af kraven af en kuglepote 1 mindre sideskår af lys rød vare 2 skår af gråbrændt gods (A1-gods) Fragment af randskår af en kuglepote eller østersøkar. Datering: 11-1200-årene
CV (anlæg), lag 2	1 skår af gråbrændt gods. Datering: form. 1300-tallet.
G16	1 lille bronzefragment

Lagbeskrivelser

Lagene beskrives i den rækkefølge, de er afsat gennem tiden. Da flere lag synes at gå igen i flere profiler, er samme lagnummer søgt bevaret, således at eksempelvis lag E-24 svarer til lag F-24.

Felt A - lagbeskrivelse

Lag	Beskrivelse
A-1	Kraftigt spættet, sandet ler, iblandet tegl og brændt ler. Antagelig rester af husgulv.
A-2	Gråbrunt, sandet ler, svagt spættet, iblandet trækul og tegl. Kulturlag.
A-3	Som A-2, men mere leret.
A-4	Spættet, gråbrunt ler, iblandet større mængder brændt ler. Antagelig rester af husgulv.

A-5	Sandlomme
A-6	Homogent, fedtet lag, indeholdende dyrekogler, trækul o.a. Kulturlag.
A-7	Lyst brungråt, homogent sand, næsten sterilt, dog med enkelte skår og slagger.
A-8	Som A-7, men mere gråt.
A-9	Spættet, gråbrunt ler, indeholdende ler, trækul o.a.
A-10	Brunt sand, næsten sterilt.
A-11	Gulligt sand. Undergrund.

Felt B - lagbeskrivelse

Lag	Beskrivelse
B-1	Mørkt gråbrunt, spættet, sandet ler, iblandet trækul, sten o.a. Evt. højmiddelalder.
B-2	Lysere, undergrundsspættet, sandet ler m. trækul, tegl og keramik.
B-3	Mere homogent, mørkt gråbrunt, sandet ler, iblandet trækul. Der sås intet tegl.
B-6	Lysere, homogent, gråbrunt leret sand. Indeholdt 2 1200-tals skår.
B-12	Lyst, spættet, gulbrunt sand. Uden kulturrester.
B-8	Gråbrunt sand. Uden kulturrester.
B-10	Brunt sand. Uden kulturrester.
B-11	Gulligt sand. Undergrund.

Felt C - lagbeskrivelse

De øverste lag var i profilen i felt C stærkt forstyrret af recente nedgravninger, og blev derfor ikke registreret.

Samtlige registrerede lag udgøres, bortset fra undergrunden, lag C-11, af lag i anlæg CV. Lagene betegnes således CV-1, CV-2 osv.

Lag	Beskrivelse
CV-1	Svagt spættet, gråbrunt, sandet ler.
CV-2	Som CV-1, men mere spættet og iblandet en del trækul og brændt flint. Indeholdt et skår af gråbrændt gods.
CV-3	Lyst, gråbrunt, homogent sand. Laget hørte tydeligvis til CV, men kunne desværre ikke graves i bund på grund af en moderne rørføring tæt op ad anlægget.
C-11	Gulligt sand. Undergrund.

Felt D - lagbeskrivelse

Lag	Beskrivelse
D-18	Stærkt spættet, gråbruntsand med tegl. diffust afgrænset. Virker lettere forstyrret.
D-17	Nedgravning til rørlægning.
D-14	Spættet, lyst gulbrunt sand.
D-13	Nyere lag med rester af stærkt opløst rør, tegl og stampet tjære.
D-6	Næsten homogent, gråbrunt, leret sand.
D-12	Lyst homogent gulgråt sand. Sterilt.
D-8	Gråbrunt sand. Sterilt.
D-15	Lyst, spættet, gulgråt sand. Sterilt. Diffust afgrænset.
D-10	Brungråt sand. Sterilt. Diffust afgrænset.
D-16	Meget homogent, lyst gråt sand. Sterilt.
D-11	Gulligt sand. Undergrund.

Felt E - lagbeskrivelse

Lag	Beskrivelse
E-18	Homogent gråbrunt sand
E18a	Som E-18, men mere brunt
E-14	Som 18, men lysere og mere spættet, iblandet trækul
E-6	Næsten homogent, gråbrunt, leret sand.
E-12	Lyst, homogent, gulgråt sand.
E-18	Gråbrunt sand
E-15	Lyst, spættet gulgråt sand.
E-10/E-10a	Brungråt sand, diffust afgrænset.
E-16	Meget homogent lyst, gråt sand.
E-11	Gulligt sand. Undergrund.

Felt F - lagbeskrivelse

Lag	Beskrivelse
F-26	Lyst sand. Påfyld.

- F-18 Stærkt spættet, brunt sand med meget tegl, trækul o.a.
- F-14 Homogent gråbrunt sand, iblandet trækul
- F-20 Homogent gråligt sand med kulturrester i form af bl.a. trækul, jern og knoglefragmenter
- F-6 Næsten homogent, gråbrunt, leret sand.
- F-12 Lyst sand, spættet mod bunden.
- F-21 (Svarer til lag 8). Brungråt sand med tegl og trækul.
- F-22 Lyst homogent sand uden kulturrester.
- F-23 Let spættet, gråt sand med enkelte trækulsnistre og et lille teglfragment.
- F-24 Lyst, gulgråt, spættet sand.
- F-25 Let spættet, brunligt sand med enkelte trækulsnistre.
- F-11 Gulligt sand. Undergrund.

Felt G - Lagbeskrivelse

Lag Beskrivelse

Lagfølgen svarer fuldstændig til lagfølgen i profil F.

Fotoliste

Sort/hvidfotos

Film: 96:09:08:

Foto nr:

- 2: Arbejdsbillede, udgravningsstart, muldafrømning, felt A
- 3: Arbejdsbillede, muldafrømning
- 5: Arbejdsbillede, muldafrømning
- 6: Arbejdsbillede, felt A
- 10: Arbejdsbillede, felt A
- 11: Arbejdsbillede, opmåling, felt A
- 13: Arbejdsbillede, felt A
- 14: Arbejdsbillede, felt A
- 16: Arbejdsbillede, felt A

Film: 96:09:09:

Foto nr.:

- 1: Oversigtsbillede, felt A
- 3: Oversigtsbillede, felt A, set fra nord
- 4: Arbejdsbillede, felt A
- 6: Arbejdsbillede, felt A

- 7: Arbejdsbillede, felt A
- 8: Arbejdsbillede, felt A. I baggrunden rest af en nyere brønd.
- 10: Nærbillede, af nyere brønd i felt A
- 12: Udsnit af profil i felt A. Set fra øst.
- 13: Udsnit af profil i felt A. Set fra øst.
- 15: Udsnit af profil i felt A, set fra øst.
- 18: Udsnit af profil i felt A, set fra øst.

Film: 96:09:10:

Foto nr:

- 12: Oversigtsbillede, set fra sydvest.
- 13: Oversigtsbillede, set fra sydvest.
- 15: Oversigtsbillede, set fra vest.
- 16: Oversigtsbillede af indkørslen til DEFOR-grunden, set fra sydvest.
- 18: Oversigtsbillede, set fra vest.

Film: 96:09:12

Foto nr.:

- 8a (9): Jordlag i området nord for felt B, der illustrerer fare for nedskridning.
- 9a(10). Jordlag i området nord for felt B, der illustrerer fare for nedskridning.
- 11: Jordlag over området nord for felt B, med fare for nedskridning.
- 12: Jordlag over området nord for felt B, med fare for nedskridning.
- 13: Området nord for felt b, der illustrerer faren for nedskridning.
- 14: Oversigtsbillede, området nord for felt B, der illustrerer de store dybder, der graves i.
- 15: Oversigtsbillede, området nord for felt B, der illustrerer de store dybder, der graves i.
- 16: Jordlag i området nord for felt B, der illustrerer fare for nedskridning.
- 17: Oversigtsbillede, felt B.
- 18: Oversigtsbillede, felt B.
- 19: Oversigtsbillede, felt B
- 20: Oversigtsbillede, felt B.
- 21: Arbejdsbillede, felt B.
- 22: Arbejdsbillede, felt B.

Diasbilleder:

Foto nr.:

- 1: Arbejdsbillede. Registrering af profiludsnit i Grønnegade.
- 3: Arbejdsbillede. Registrering af profiludsnit i Grønnegade.
- 4: Arbejdsbillede. Registrering af profiludsnit i Grønnegade.
- 6: Arbejdsbillede. Profiludsnit i grønnegade.
- 7: Oversigtsbillede af udgravningen i Grønnegade, der viser de mange rør, kabler mm., der lå i vejen.
- 8: Oversigtsbillede af udgravningen i Grønnegade.

Tegningsliste

- Tegning 1: Oversigtsplan i målestoksforhold 1:200.
- Tegning 2: Felt A, profiltegning.
- Tegning 3: Felt B, profiltegning.
- Tegning 4: Felt C, profiltegning, profil 1.
- Tegning 5: Felt C, profiltegning, profil 2.
- Tegning 6: Felt D, profiltegning.
- Tegning 7: Felt E, profiltegning.
- Tegning 8: Felt F, profiltegning.
- Tegning 9: Felt G, profiltegning.
- Tegning 10: Felt A, fladetegning, niv.1.
- Tegning 11: Felt A, fladetegning, niv.2.
- Tegning 12: Felt B, fladetegning.
- Tegning 13: Felt C, fladetegning.

28·VI·2000 TR
NÆM 1996:120

Kære Birgitta,

Det var hyggeligt at se dig i søndags, - blev i våde ???

Hermed det færdige eksemplar af beretningen, selv om betingelserne var elendige var det da god nok, at det trods alt blev undersøgt.

Ha' det godt,
kh.

Rigsantikvarens Arkæologiske Sekretariat
Brolæggerstræde 6, I
1211 København K.

3·VII·2000 TR
NÆM 1996:140

Vedr. beretning for undersøgelserne ved Grønnegade, Næstved (NÆM 1996:140)

Hermed en beretning til at lette lidt på min og Birgittas samvittighed !!!

Med venlig hilsen, - og god sommer !

Thomas Roland